

**UCHWAŁA NR XV/167/2016
RADY POWIATU WODZISŁAWSKIEGO**

z dnia 28 stycznia 2016 r.

**w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Wodzisławskim na lata
2016 – 2018**

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3a i art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r., poz. 1445 ze zm.), w związku z art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r., poz. 332 ze zm).

**Rada Powiatu Wodzisławskiego
uchwala, co następuje:**

- § 1. Przyjmuje się do realizacji Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Wodzisławskim na lata 2016 – 2018, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Wodzisławskiego.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

mgr inż. Eugeniusz Wala

Załącznik do Uchwały Nr XV/167/2016
Rady Powiatu Wodzisławskiego
z dnia 28 stycznia 2016 r.

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Wodzisławskim na lata 2016-2018

Wodzisław Śląski 2016 r.

SPIS TREŚCI

Wstęp

1. Podstawy prawne programu

2. Diagnoza sytuacji rodziny i dziecka w Powiecie Wodzisławskim

2.1 Sytuacja demograficzna

2.2 Pomoc rodzinie i dziecku w gminach Powiatu Wodzisławskiego

2.3 Pomoc rodzinie i dziecku w Powiecie Wodzisławskim

2.3.1 Rodzinna piecza zastępcza

2.3.2 Instytucjonalna piecza zastępcza

2.4 Usamodzielniani wychowankowie

3. Realizacja Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Wodzisławskim na lata 2016-2018

3.1 Założenia Programu

3.2 Cel strategiczny programu, cele szczegółowe, zadania, realizatorzy, wskaźniki i planowany termin realizacji

5. Limit rodzin na lata 2016 - 2018

6. Adresaci Programu

7. Realizatorzy Programu

8. Ewaluacja

9. Źródła finansowania

Podsumowanie

Spis tabel

Spis wykresów

Spis rysunków

Wstęp

„ ... rodzina jako podstawowa komórka społeczeństwa oraz naturalne środowisko rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci, powinna być otoczona niezbędną ochroną oraz wsparciem, aby mogła w pełnym zakresie wypełniać swoje obowiązki w społeczeństwie ”¹

*Preambuła
Konwencji o Prawach Dziecka*

Najlepszym środowiskiem wychowawczym dla dziecka jest rodzina. Tylko w rodzinie istnieją warunki do nauczania i przekazywania wartości kulturowych, etycznych, społecznych, duchowych, religijnych tak istotnych dla rozwoju każdego dziecka. Państwo uwzględnia w swojej polityce społecznej i gospodarczej dobro rodziny. Szczególną pomocą ze strony władz publicznych otaczane są te rodziny, które znajdują się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej. Konieczność udzielenia takiej pomocy i wsparcia zachodzi w sytuacji kiedy rodzina przeżywa kryzys i nie jest w stanie sama poradzić sobie z problemami lub kiedy rodzice nie mogą, nie potrafią bądź nie chcą wywiązywać się ze swoich rodzicielskich obowiązków.

W myśl art. 72 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej „Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych”².

Konwencja o Prawach Dziecka z 1991 roku podkreśla, iż dziecko pozbawione czasowo lub na stałe środowiska rodzinnego lub, gdy ze względu na swoje dobro, nie może pozostać w tym środowisku, będzie miało prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa. Państwo ze swej strony zgodnie ze swym prawem wewnętrznym zapewnia takiemu dziecku opiekę zastępczą. Tego rodzaju opieka może obejmować między innymi umieszczenie w rodzinie zastępczej, w adopcji lub gdy jest to niezbędne, w odpowiedniej instytucji powołanej do opieki nad dziećmi³.

Na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej spoczywa obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej oraz organizacji pieczy zastępczej. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* zwana dalej ustawą, nakłada ten obowiązek.

¹ Preambuła Konwencji o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989r.

² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997r., Nr 78, poz.483)

³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997r., Nr 78, poz.483)

Zobowiązuje również do organizowania dla dzieci całkowicie pozbawionych wsparcia ze strony rodziny naturalnej rodzinnej i instytucjonalnej opieki zastępczej. W Powiecie Wodzisławskim za organizację systemu opieki nad dzieckiem i rodziną odpowiada głównie organizator rodzinnej pieczy zastępczej. Funkcję tę pełni Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Dnia 21 października 2011r. Starosta Wodzisławski zarządzeniem Nr 84/2011 wyznaczył Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Do zadań organizatora należy w szczególności:

- 1) prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- 2) kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej;
- 3) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- 4) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, wydawanie świadectw ukończenia tych szkoleń oraz opinii dotyczącej predyspozycji do pełnienia funkcji dyrektora i wychowawcy w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;
- 5) zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby;
- 6) zapewnianie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych;
- 7) organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy;
- 8) współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z powiatowym centrum pomocy rodzinie, ośrodkiem pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi;
- 9) prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
- 10) zapewnianie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego;

- 11) dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej;
- 12) prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, a także szkolenie i wpieranie psychologiczno-pedagogiczne osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych tą pieczę;
- 13) przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz analizy dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- 14) zapewnianie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego;
- 15) przedstawianie Zarządowi Powiatu corocznego sprawozdania z efektów pracy;
- 16) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- 17) organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza, albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku.

W oparciu o powyższe zadania został opracowany Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Wodzisławskim na lata 2016-2018. Przedstawiony program jest kontynuacją Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej obejmującego lata 2012-2015 i wpisuje się w Powiatową Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016 – 2026, gdzie jednym z integralnych elementów jest rozwój rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Przedstawiony poniżej Program jest kolejnym etapem działania na rzecz pomocy dziecku i rodzinie w Powiecie Wodzisławskim. Zawiera diagnozę sytuacji pieczy zastępczej na terenie Powiatu, określa kierunki działań w perspektywie 3-letniej, ustala priorytety oraz zakres prowadzonej działalności na rzecz rozwoju pieczy zastępczej na terenie Powiatu.

1. Podstawy prawne Programu

Działania w zakresie rozwoju pieczy zastępczej, w tym zadania zapisane w niniejszym Programie, podejmowane są i realizowane w oparciu o następujące dokumenty:

- 1) Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- 2) Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- 3) Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym;
- 4) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej;
- 5) Konwencja o Prawach Dziecka;
- 6) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej;
- 7) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2011 r. w sprawie szkoleń dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej;
- 8) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r., w sprawie udzielenia pomocy na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie;
- 9) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 marca 2012 r. w sprawie mieszkań chronionych.

2. Diagnoza sytuacji rodziny i dziecka w Powiecie Wodzisławskim

Diagnoza sytuacji rodziny i dziecka w powiecie wodzisławskim została oparta na badaniu źródeł zastanych, tj. danych pozyskanych z ośrodków pomocy społecznej i urzędów gmin działających w powiecie, Centrum Administracyjnego Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Gorzyczkach, Powiatowego Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, Komendy Powiatowej Policji w Wodzisławiu Śląskim.

2.1 Sytuacja demograficzna

Na koniec roku 2014 Powiat Wodzisławski liczył 158 029 mieszkańców⁴. Większość mieszkańców to ludność miejska (65%). Najliczniejszymi gminami powiatu są: Wodzisław Śląski (48 864 tys. mieszkańców) oraz Rydułtowy i Gorzyce (powyżej 20 000 tys. mieszkańców). Najmniej liczne gminy to: Lubomia, Marklowice i Mszana (poniżej 10 000 tys. mieszkańców). 51,3 % ogółu mieszkańców stanowią kobiety.

Tabela 1. Liczba ludności z podziałem na płeć w gminach powiatu wodzisławskiego w 2014r.

Jednostka terytorialna	Kobiety	Mężczyźni
Powiat wodzisławski	81 142	76 887
Pszów	7 266	7 027
Radlin	9 291	8 737
Rydułtowy	11 233	10 530
Wodzisław Śląski	25 371	23 493
Godów	6 862	6 606
Gorzyce	10 506	10 256
Lubomia	4 107	3 839
Marklowice	2 780	2 659
Mszana	3 726	3 740

źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

⁴ źródło: dane GUS, stan na 31.12.2014r.

Struktura płci ludności gminy jest względnie symetryczna i charakteryzuje się niewielką przewagą liczby kobiet. Zjawisko to występuje już od dłuższego czasu. Na koniec 2014r. współczynnik feminizacji wynosił 95 (na każde 100 kobiet przypada 95 mężczyzn).

Tabela 2. Struktura wiekowa ludności powiatu w latach 2012-2014

Powiat Wodzisławski	Wiek przedprodukcyjny (17 lat i mniej)	Wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny	Ogółem
Rok 2012	28909	100744	28747	158400
Rok 2013	28479	99876	29432	157787
Rok 2014	28450	99369	30210	158029

źródło: opracowanie własne na podstawie BDL, GUS

W latach 2012 – 2014 struktura wiekowa mieszkańców powiatu uległa zmianom. W okresie tym miał miejsce spadek liczby dzieci i młodzieży oraz wzrost liczby osób starszych. Mieszkańcy powiatu w zdecydowanej większości to osoby w wieku produkcyjnym. Na koniec roku 2014r. stanowili 62,9 % ogółu ludności (99 369 osób). Zbliżona jest liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i w wieku poprodukcyjnym, odpowiednio 18 % i 19,1 % ogółu mieszkańców. Na przestrzeni ostatnich trzech lat można zauważyć, że spada liczba dzieci i młodzieży, a wzrasta liczba osób starszych w powiecie.

Tabela 3. Struktura wiekowa ludności poszczególnych gmin powiatu w 2014r.

Jednostka terytorialna	Wiek przedprodukcyjny (mniej niż 17 lat)	Wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny
Powiat wodzisławski	28 450	99 369	30 210
Pszów	2 473	9 168	2 652
Radlin	3 359	11 349	3 320
Rydułtowy	3 763	13 683	4 317
Wodzisław Śląski	8 294	30 385	10 185
Godów	2 577	8 506	2 385
Gorzyce	3 971	13 056	3 735
Lubomia	1 432	5 137	1 377
Marklowice	1 093	3 304	1 042
Mszana	1 488	4 781	1 197

źródło: opracowanie własne na podstawie BDL, GUS

Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31.12.2014r. wśród mieszkańców powiatu zauważalny jest dodatni przyrost naturalny. Liczba urodzeń przewyższyła liczbę zgonów o 108.

W oparciu o dane Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2014 roku ogólne saldo migracji oraz saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych jest ujemne, zatem większa liczba osób wyprowadza się z terenu powiatu, w stosunku do osób, które osiedlają się na jego terenie.

Biorąc pod uwagę powyższe dane należy zwrócić uwagę na istotną kwestię dotyczącą stale zmniejszającej się w powiecie liczby dzieci i młodzieży. Ta tendencja demograficzna będzie wymagała dostosowania oferty edukacyjno – wychowawczej, kulturalnej i rekreacyjnej do potrzeb dzieci i młodzieży. Można prognozować, iż zmieniają się potrzeby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej. Generować to może konieczność stałego monitorowania i ewaluacji Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na terenie Powiatu.

2.2 Pomoc rodzinie i dziecku w gminach Powiatu Wodzisławskiego

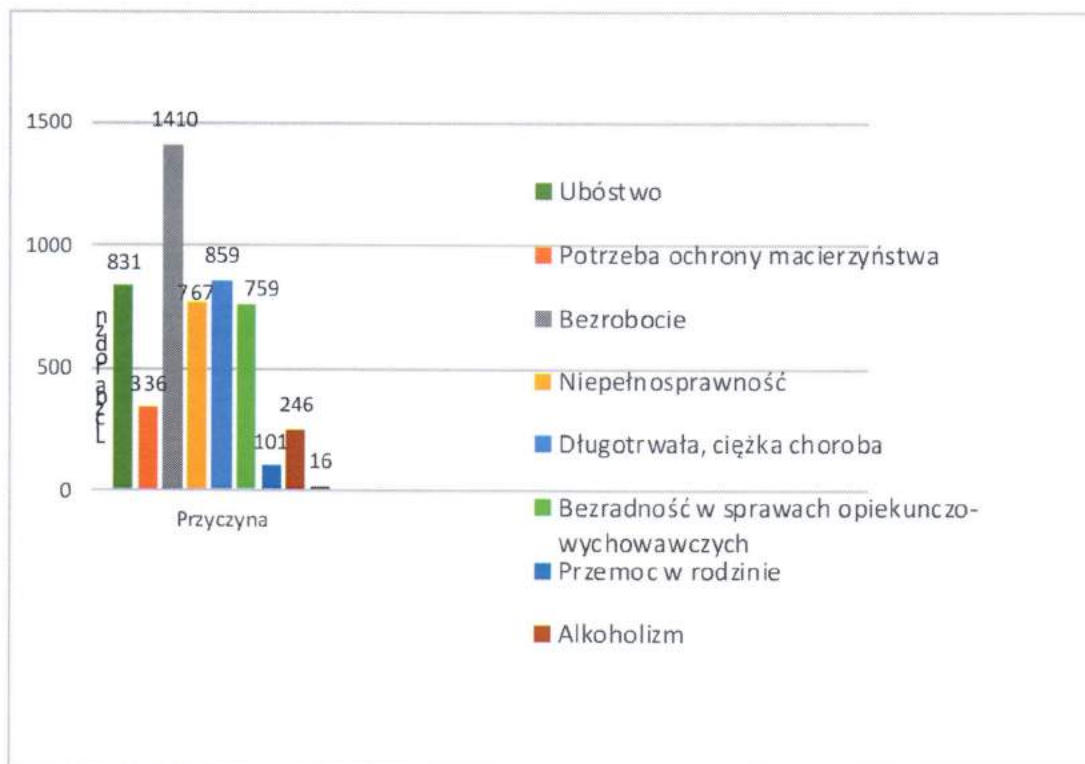
Na terenie Powiatu Wodzisławskiego funkcjonuje 9 ośrodków pomocy społecznej. Z analizy danych zebranych przez ośrodki wynika, że w 2014r. pomocą społeczną objętych zostało 2 460 rodzin. Na przestrzeni ostatnich trzech lat wzrasta w powiecie ilość gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej. W 2012 z pomocy ośrodków korzystały 2 303 rodziny, w 2013r. już 2 422 rodzin.

Tabela 4. Rodziny i przebywające w nich osoby, objęte pomocą społeczną w gminach powiatu w roku 2014

Lp.	Nazwa jednostki	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Udział liczby osób w rodzinach w ogólnej liczbie ludności gminy (w %)
1.	OPS Lubomia	136	350	22,75 %
2.	MOPS Rydułtowy	471	1253	6,04 %
3.	OPS Marklowice	112	318	5,83 %
4.	OPS Pszów	277	689	5,03%
5.	OPS Radlin	278	741	4,13 %
6.	OPS Mszana	99	304	4,1 %
7.	OPS Gorzyce	260	700	3,38 %
8.	MOPS Wodzisław Śląski	671	1 548	3,3%
9.	OPS Godów	156	436	3 %

źródło: dane ośrodków pomocy społecznej z terenu Powiatu Wodzisławskiego za 2014r.

Liczba rodzin i przebywających w nich osób objętych pomocą społeczną w poszczególnych gminach powiatu wodzisławskiego była zróżnicowana. Największy odsetek osób korzystających ze wsparcia w 2014r. odnotowano w gminie Lubomia, najmniejszy zaś w gminie Godów.

Wykres 1. Najczęstsze powody przyznania pomocy społecznej w powiecie wodzisławskim w roku 2014

źródło: dane ośrodków pomocy społecznej z terenu Powiatu Wodzisławskiego za 2014r.

Najczęstszymi przyczynami korzystania z pomocy społecznej w gminach powiatu wodzisławskiego w 2014 roku było bezrobocie (1 410 rodzin). Następne to długotrwała lub ciężka choroba (859 rodzin), ubóstwo (831 rodzin), niepełnosprawność (767 rodzin), bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych (759 rodzin), potrzeba ochrony macierzyństwa (336 rodzin), alkoholizm (246 rodzin) i przemoc w rodzinie (101 rodzin).

W 2014r. aż 14 856 rodzin otrzymało pomoc w formie świadczeń rodzinnych. Były to głównie zasiłki rodzinne, które służyły częściowemu pokryciu wydatków na utrzymanie dziecka. Ważną formę wsparcia stanowił również zasiłek pielęgnacyjny. W dalszej kolejności były to: dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, świadczenie pielęgnacyjne, dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego, dodatek

do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania, dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka i dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia się dziecka.

Tabela 5. Świadczenia rodzinne przyznane w gminach powiatu w roku 2014

Rodzaj świadczenia	Liczba przyznanych świadczeń
zasiłek rodzinny	49 016
dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia się dziecka	360
dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	1 252
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych	0
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka	1 681
dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	2 852
dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia się roku szkolnego	3 445
dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	3 135
dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	7 370
zasiłek pielęgnacyjny	34 005
świadczenie pielęgnacyjne	4 160
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	1 256
liczba przyznanych świadczeń rodzinnych ogółem	109 206
liczba rodzin, którym przyznano świadczenie rodzinne	14 856

źródło: dane ośrodków pomocy społecznej z terenu Powiatu Wodzisławskiego za 2014r.

Świadczenia alimentacyjne stanowiły kolejną formę wsparcia świadczoną rodzinom w gminach powiatu wodzisławskiego w 2014r. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6. Świadczenia alimentacyjne przyznane w gminach powiatu w roku 2014r.

Lp.	Nazwa jednostki	Liczba osób, którym przyznano alimenty	Liczba przyznanych świadczeń
1.	MOPS Wodzisław Śląski	374	4 866
2.	MOPS Rydułtowy	260	2 830
3.	Urząd Miasta Pszów	98	1 116
4.	OPS Radlin	163	1 983
5.	OPS Godów	54	54
6.	OPS Gorzyce	76	117
7.	OPS Lubomia	36	435
8.	OPS Mszana	30	341
9.	OPS Marklowice	17	203
10.	Razem	1 108	11 945

źródło: dane ośrodków pomocy społecznej i urzędów miast z terenu Powiatu Wodzisławskiego za 2014r.

W 2014r. przyznano 11 945 świadczeń alimentacyjnych. Z jego pomocy mogą korzystać tylko rodziny, w których dochód na osobę nie przekracza 725 zł.

W 2014r. rodziny korzystały z pomocy prawnej (346 rodzin) i usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych (218 rodzin) oraz z konsultacji i poradnictwa specjalistycznego (160 rodzin).

Tabela 7. Formy pracy z rodziną prowadzone na terenie gmin powiatu w roku 2014

Lp.	Porady	Liczba osób korzystających
1.	Konsultacje i poradnictwo specjalistyczne	160
2.	Terapia i mediacje rodzinne	30
3.	Usługi dla rodzin z dziećmi, w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne	218
4.	Pomoc prawna	346
5.	Grupy wsparcia czy grupy samopomocowe	24
Ogółem		778

źródło: dane ośrodków pomocy społecznej z terenu Powiatu Wodzisławskiego za 2014r.

Gminy w celu rozwiązania problemów rodzin w środowisku, zatrudniają asystentów rodziny. Istotą ich pracy jest poprawa warunków życia codziennego, a także wzmacnianie więzi rodzinnych poprzez towarzyszenie rodzinom dysfunkcyjnym, nie potrafiącym samodzielnie przezwyciężyć trudnych sytuacji życiowych. Poniższa tabela przedstawia liczbę asystentów rodziny w poszczególnych gminach.

Tabela 8. Siedziba i liczba asystentów rodziny w gminach Powiatu Wodzisławskiego w roku 2014

Lp.	Siedziba	Ilość asystentów
1.	Wodzisławska Placówka Wsparcia Dziennego „Dziupla”	9
2.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rydułtowach	2
3.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Pszowie	2
4.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Radlinie	2
5.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Godowie	1
6.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Gorzycach	2
7.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubomi	1
8.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Mszanie	1
9.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Markłowicach	1

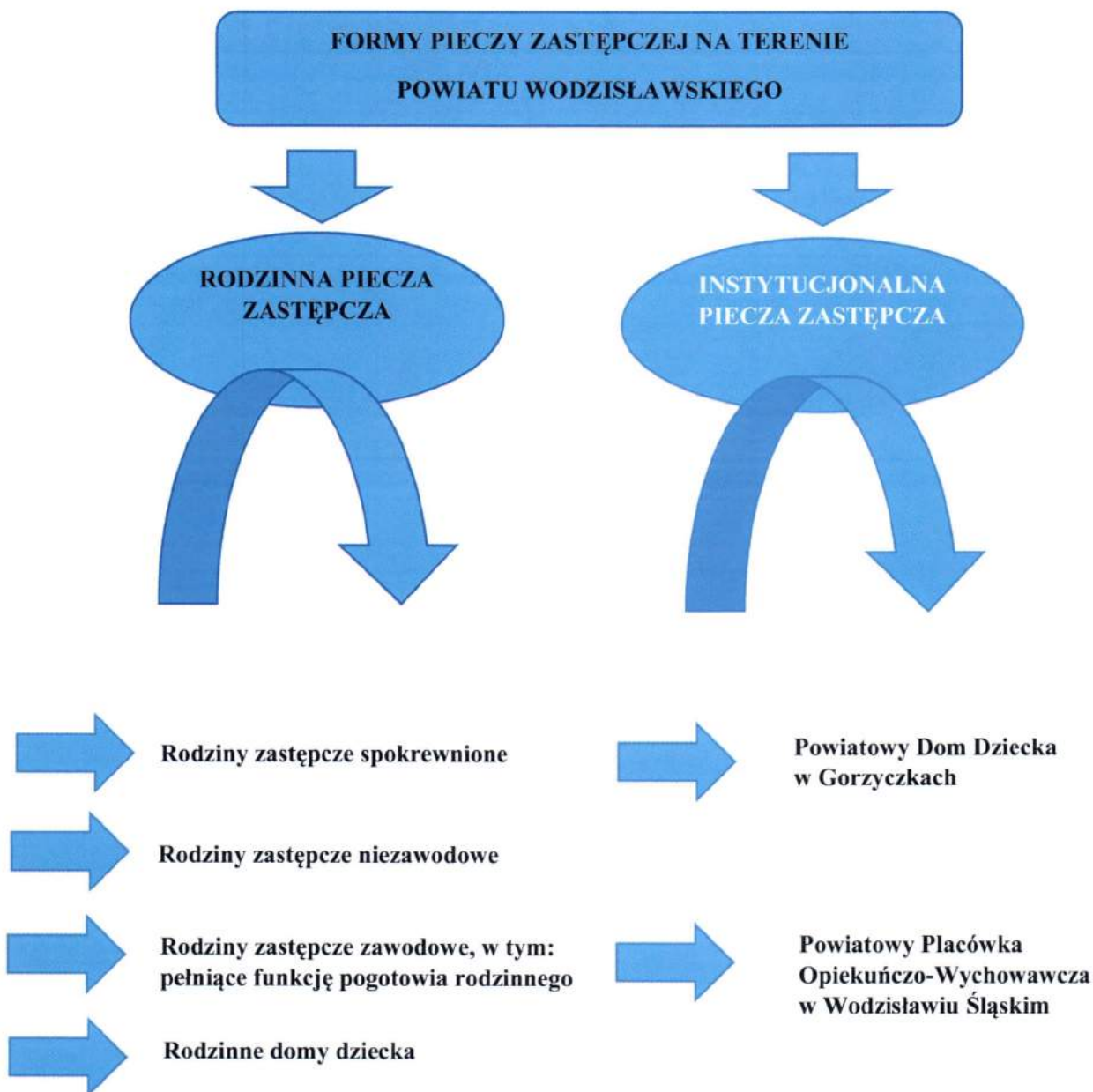
źródło: dane ośrodków pomocy społecznej z terenu Powiatu Wodzisławskiego za 2014r.

Nie ulega wątpliwości, że wprowadzenie instytucji asysty rodzinnej do gminnego systemu wspierania rodziny jest ważną innowacją. Stopień realizacji zadań gminy w zakresie funkcjonowania asysty rodzinnej należy jednak ocenić jako dalece niewystarczający. Na 9 gmin w powiecie, tylko w jednej funkcjonuje tzw. Zespół asystentów rodzinnych (Wodzisław Śląski).

2.3 Pomoc rodzinie i dziecku w Powiecie Wodzisławskim.

Pomoc rodzinie i dziecku na szczeblu powiatowym świadczy Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Jednostka ta, realizując zadania wynikające m.in. z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz ustawy o pomocy społecznej, zajmuje się organizacją opieki zastępczej dla dzieci i młodzieży.

Rysunek 1. Formy pieczy zastępczej na terenie Powiatu Wodzisławskiego

Pieczna zastępcza na terenie Powiatu Wodzisławskiego sprawowana jest w formie rodzinnej i instytucjonalnej. W porównaniu z rodzinną, instytucjonalna piecza zastępcza powszechnie uważana jest za mniej korzystną z punktu widzenia zarówno dobra dziecka, jak i kosztów jej funkcjonowania. Niewątpliwie piecza rodzinna jest najbardziej zbliżona do warunków naturalnego środowiska rodzinnego.

2.3.1 Rodzinna piecza zastępcza

Rodzinne formy pieczy zastępczej obejmują: rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka. Stanowią formę wsparcia dla rodzin biologicznych przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji. Rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie, traktują je w sposób sprzyjający poczuciu godności i wartości osobistej, zapewniają kształcenie, rozwój uzdolnień i zainteresowań, dostęp do świadczeń zdrowotnych, zaspokajają jego potrzeby emocjonalne, bytowe, rozwojowe, społeczne i religijne, a także zapewniają ochronę przed arbitralną i bezprawną ingerencją w życie prywatne dziecka oraz umożliwiają mu kontakt z rodzicami i innymi bliskimi osobami, chyba że z uwagi na dobro dziecka sąd postanowi inaczej.

Od 1 stycznia 2012 roku, zgodnie z art. 39 ust.1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- rodzina zastępcza:

- spokrewniona (małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka);
- niezawodowa (małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka);
- zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia;

- rodzinny dom dziecka.

Przyczyny umieszczania dzieci w pieczy zastępczej są różne. W większości przypadków konieczność umieszczania poza rodziną biologiczną wynika z patologii środowiska, w którym żyje dziecko. Alkoholizm lub inne uzależnienia rodziców wymieniane są na pierwszym miejscu jako przyczyna umieszczenia dziecka w pieczy, a następnie przemoc, niewydolność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych. W pieczy zastępczej przebywają także dzieci rodziców, którzy ze względu na stan zdrowia, w tym: choroba psychiczna, nie mogą osobiście sprawować nad nimi opieki.

Umieszczenie dziecka poza rodziną naturalną powinno mieć miejsce po wyczerpaniu wszystkich możliwości pomocy rodzinie biologicznej. Dziecko umieszcza się w pieczy zastępczej do czasu ustania przyczyn dla których zostało umieszczone w środowisku zastępczym. Na rodzinie zastępczej lub prowadzącym rodzinny dom dziecka spoczywa obowiązek, a jednocześnie prawo wykonywania bieżącej pieczy nad dzieckiem, jego wychowania i reprezentowania, w szczególności w przedmiocie dochodzenia świadczeń przeznaczonych na zaspokajanie jego potrzeb.

Tabela 9. Rodzaje i liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie Powiatu Wodzisławskiego w latach 2012 – 2014

Rodzaj rodziny zastępczej	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014
Spokrewnione	111	105	96
Niezawodowe	61	51	48
Zawodowe	6	7	8
Zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	2	2	1
Zawodowe specjalistyczne	0	0	0
Razem	180	165	153

źródło: dane własne PCPR

Tabela 10. Liczba dzieci umieszczonych w poszczególnych rodzajach rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie Powiatu Wodzisławskiego w latach 2012-2014

Liczba dzieci w rodzinach zastępczych	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014
Spokrewnionych	140	136	121
Niezawodowych	96	80	72
Zawodowych	22	31	40
Zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego	16	10	7
Razem	274	257	240

źródło: dane własne PCPR

Analiza powyższych danych pokazuje, iż liczba rodzin zastępczych w Powiecie Wodzisławskim w poszczególnych latach kształtuje się na zbliżonym poziomie, lecz zauważalna jest tendencja spadkowa ogólnej liczby rodzin zastępczych, a także tendencja spadkowa ogólnej liczby dzieci przebywających w rodzinach zastępczych. Spadek liczby dzieci przebywających w rodzinach zastępczych jest wynikiem wsparcia rodzin naturalnych w środowisku przez asystentów rodziny. Asystenci pracując w środowisku pomagają rodzinie przezwyciężać indywidualne trudności i kryzysy.

Istnieje natomiast potrzeba utworzenia nowych zawodowych rodzin zastępczych, w szczególności rodzin specjalistycznych. Rodzinom specjalistycznym powierza się dzieci wymagające dodatkowej opieki czy pielęgnacji. Przeznaczone są one dla dzieci z problemami rozwojowymi, zdrowotnymi, z dysfunkcjami, niedostosowane społecznie. Rodziny takie specjalizują się w opiece nad dziećmi z podobną grupą dysfunkcji czy jednym rodzajem problemów np. dziećmi niepełnosprawnymi lub dziećmi niedostosowanymi społecznie⁵.

Rysunek 2. Formy pomocy i wsparcia rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oferowane przez PCPR w Wodzisławiu Śląskim

⁵ <http://www.rodzinazastepcza.org/content/view/42/35/>, data dostępu: 28.10.2015r.

Wobec narastających trudności w opiece i wychowaniu dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej, w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie działa wielokierunkowy system wsparcia rodzin. Istnieje możliwość pomocy ze strony terapeuty rodzinnego, terapeuty ds. uzależnień, psychoterapeuty, pedagoga, psychologa, radcy prawnego.

Na terenie tut. Centrum funkcjonuje również grupa wsparcia dla rodzin zastępczych. Podczas wspólnych spotkań odbywają się dyskusje na temat budowania właściwych relacji z dzieckiem, motywowania wychowanka do zmiany zachowania, nagradzania i wyciągania konsekwencji z zachowania oraz zachęcania do współpracy.

W celu podnoszenia kompetencji opiekuńczo – wychowawczych rodzin zastępczych, na terenie Powiatowego Centrum organizowane są różne warsztaty i szkolenia o tematyce dotyczącej m.in. właściwego wspomaganie rozwoju dziecka, profilaktyki i zagrożeń wieku adolescencji.

Jako jeden z niewielu powiatów w Polsce, Powiat Wodzisławski otrzymał decyzję Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w sprawie zatwierdzenia programu szkoleń dla rodzin zastępczych pn. „Każde dziecko powinno mieć dom”, co dało możliwość szkolenia przez pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie kandydatów na rodziny zastępcze.

Formą wsparcia dla rodzin zastępczych jest wolontariat.. Wolontariusze – uczniowie I Liceum Ogólnokształcącego w Wodzisławiu Śląskim wspomagają rodziny zastępcze w organizacji czasu wolnego dzieciom przebywającym w rodzinie oraz pomagają w nauce udzielając korepetycji z przedmiotów, z których dziecko ma trudności.

W Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie zatrudnieni są także koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, którzy pracują z rodzinami w miejscu ich zamieszkania. Koordynatorzy pomagają w rozwiązywaniu trudności wychowawczych i szkolnych, wskazują kierunki pracy z dzieckiem, współpracują ze szkołami i przedszkolami, do których uczęszczają dzieci, a także z asystentami rodzin naturalnych.

2.3.2 Instytucjonalna piecza zastępcza

Umieszczenie dziecka w instytucjonalnej formie pieczy zastępczej jest ostatecznością w sytuacji, kiedy nie ma szans na zapewnienie mu właściwej opieki w rodzinie naturalnej albo w rodzinnych formach pieczy zastępczej. Placówki opiekuńczo-wychowawcze zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokajają jego niezbędne

potrzeby, realizując plan pomocy dziecku. Umożliwiają mu kontakt z rodzicami i innymi bliskimi osobami, chyba że sąd postanowi inaczej. Podejmują działania, których celem jest powrót dziecka do rodziny. Zapewniają dostęp do kształcenia dostosowanego do wieku i możliwości rozwojowych dziecka. Obejmują je działaniami terapeutycznymi oraz zapewniają korzystanie ze świadczeń zdrowotnych.

Instyucjonalna piecza zastępcza w powiecie realizowana jest przez dwie placówki opiekuńczo – wychowawcze, a mianowicie:

- Powiatowy Dom Dziecka w Gorzyczkach;

- Powiatową Placówkę Opiekuńczo – Wychowawczą w Wodzisławiu Śląskim.

Placówki te wchodzą w strukturę organizacyjną Centrum Administracyjnego Obsługi Placówek Opiekuńczo - Wychowawczych w Gorzyczkach.

Przedmiotem działalności Centrum jest obsługa administracyjno - ekonomiczna i organizacyjna placówek opiekuńczo-wychowawczych, dla których organem prowadzącym jest Powiat Wodzisławski.

Przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziły konieczność dostosowania liczby wychowanków do 30 w jednej placówce. Pojawiła się zatem potrzeba utworzenia dodatkowej placówki. Powiatowa Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza została utworzona w 2013r. Działalność rozpoczęła w lutym 2014r.

Zarówno Powiatowy Dom Dziecka w Gorzyczkach jak i Powiatowa Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza w Wodzisławiu Śląskim pełnią funkcję placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, zapewniając wychowankom całodobową opiekę i wychowanie.

Ze względu na potrzeby umieszczenia kolejnych dzieci powyżej 10 roku życia, szczególnie rodzeństwa, w instytucjonalnej pieczy zastępczej, niezbędne stało się poszukiwanie miejsc dla dzieci w placówkach opiekuńczo- wychowawczych poza powiatem. Mając na uwadze dobro dzieci pochodzących z terenu powiatu wodzisławskiego, Starosta Wodzisławski wystąpił do Wojewody Śląskiego o wyrażenie zgody na przyjęcie do placówek funkcjonujących na terenie powiatu kolejnych dzieci.

Wojewoda Śląski zezwolił na przyjęcie dodatkowej liczby dzieci w poszczególnych placówkach:

- 3 dzieci do Powiatowej Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej w Wodzisławiu Śląskim,
- 5 dzieci do Powiatowego Domu Dziecka w Gorzyczkach.

Liczba dzieci umieszczanych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych przyjmuje zatem tendencje wzrostowe.

W Powiatowym Domu Dziecka w Gorzyczkach w 2014 roku przebywało 30 dzieci (stan na dzień 31.12.2014r.) Do głównych przyczyn umieszczenia dzieci w placówkach należy: alkoholizm rodziców, bezradność opiekuńczo-wychowawcza, długotrwałe pozostawanie bez pracy, choroby przewlekłe, przemoc w rodzinie.

Wśród dzieci kierowanych do placówek zwiększa się liczba wychowanków zagrożonych niedostosowaniem społecznym oraz z przejawami demoralizacji. Wobec części wychowanków toczą się w sądzie postępowania o czyny karalne, sprawy o demoralizację bądź zmianę środowka wychowawczego.

Takie zachowanie dzieci i młodzieży wraz z rozwojem różnych dysfunkcji psychicznych, szczególnie zaburzeń adaptacyjnych, zaburzeń zachowania i emocji lub zaburzeń opozycyjno – buntowniczych wymaga terapii psychologicznej i farmakoterapii w placówkach specjalistycznych. Wielu wychowanków z takimi problemami trafia do młodzieżowych ośrodków socjoterapeutycznych bądź młodzieżowych ośrodków wychowawczych.

Tabela 11. Liczba wychowanków umieszczonych w placówkach specjalistycznych w latach 2012-2014

Rodzaj placówki	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014
Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze	3	1	1
Młodzieżowe Ośrodki Socjoterapii	0	1	0
Zakłady Poprawcze	2	0	0
Schronisko dla Nieletnich	1	0	2

źródło: Centrum Administracyjne Obsługi Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych w Gorzyczkach

Jednocześnie w placówce zaistniała konieczność dostosowania warunków do potrzeb nieletnich matek. Jest to nowe zjawisko, gdyż problem nieletnich w ciąży w instytucjonalnej pieczy narasta w całej Polsce. Rodzi to nowe wyzwania. Praca z ciężarnymi wychowankami od samego początku musi być ukierunkowana na ich usamodzielnienie. Nieletnie dziewczęta posiadające dzieci powinny mieć stworzone warunki do kontynuowania edukacji, a także możliwość przygotowania zawodowego.

2.4 Usamodzielniani wychowankowie

Usamodzielnienie jest procesem wprowadzającym pełnoletniego wychowanka pieczy zastępczej do podjęcia samodzielnego życia. W zależności od indywidualnej sytuacji życiowej proces ten może trwać do kilku lat tj. do osiągnięcia przez wychowanka 25 roku życia.

Warunkiem do uzyskania pomocy jest zobowiązanie się osoby usamodzielnianej do realizacji opracowanego wspólnie z opiekunem indywidualnego planu usamodzielnienia.

Osoba usamodzielniana może uzyskać pomoc:

- 1) **pieniężną na usamodzielnienie,**
- 2) **pieniężną na kontynuowanie nauki,**
- 3) **rzeczową na zagospodarowanie,**
- 4) **w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz w uzyskaniu zatrudnienia.**

Tabela 12. Wydatki poniesione przez Powiat w związku z usamodzielnieniem wychowanków z rodzin zastępczych - 2014r.

Kontynuowanie nauki	Pomoc na usamodzielnienie	Pomoc na zagospodarowanie
175.591,28 zł	18.123, 00 zł	6.366,01 zł

źródło: dane własne PCPR

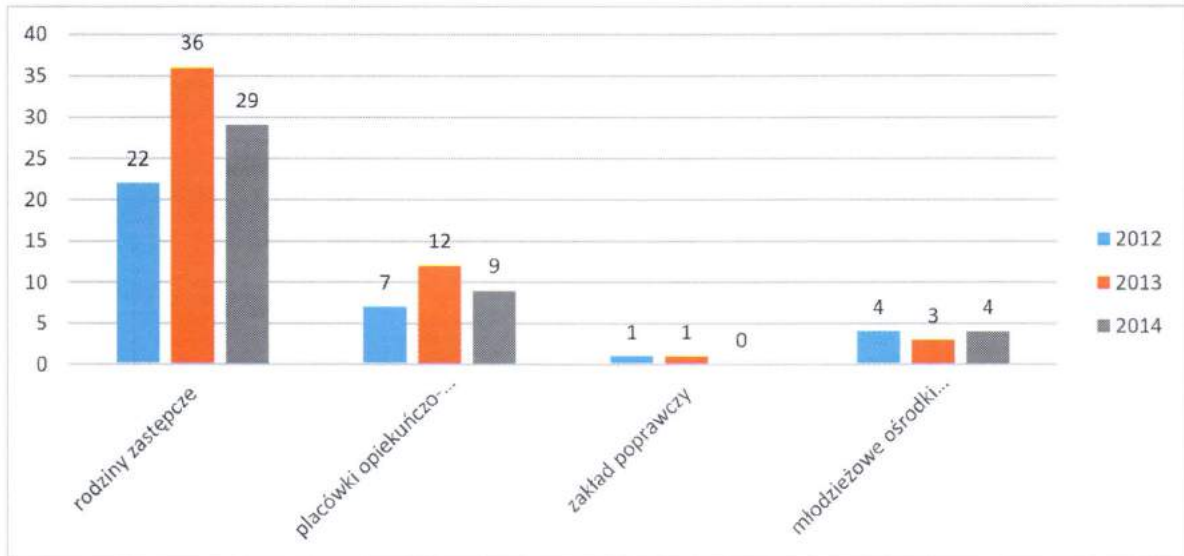
Tabela 13. Wydatki poniesione w związku z usamodzielnieniem wychowanków z placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz ośrodków zgodnie z ustawą o pomocy społecznej - 2014r.

Kontynuowanie nauki	Pomoc na usamodzielnienie	Pomoc na zagospodarowanie
78.731,23 zł	6.588,00 zł	13.477,50 zł

źródło: dane własne PCPR

W 2014 r. 52 osobom usamodzielnianym przyznano pomoc na kontynuowanie nauki, z czego: 36 osób opuściło rodziny zastępcze, 12 osób opuściło placówki opiekuńczo-wychowawcze, 3 osoby opuściły młodzieżowe ośrodki wychowawcze, 1 osoba opuściła zakład poprawczy.

Wykres 2. Liczba usamodzielnianych wychowanków korzystających z pomocy na kontynuowanie nauki w latach 2012 - 2014

źródło: dane własne PCPR

Jak wynika z wykresu w stosunku do 2012 i 2013 roku więcej wychowanków skorzystało w 2014 roku z pomocy na kontynuowanie nauki.

W 2014 r. z pomocy na zagospodarowanie w formie wyprawki rzeczowej skorzystało łącznie 12 osób w tym 4 osoby, które opuściły rodziny zastępcze, 8 osób, które opuściły placówki opiekuńczo - wychowawcze. W skład pomocy na zagospodarowanie najczęściej wchodziły materiały niezbędne do przeprowadzenia remontu i wyposażenie mieszkania.

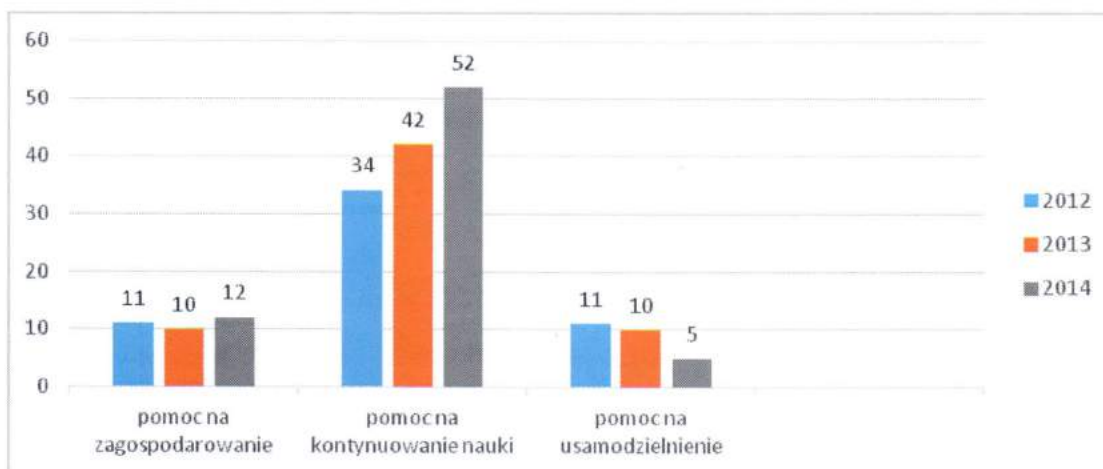
Wykres 3. Liczba usamodzielnianych wychowanków korzystających z pomocy na zagospodarowanie w latach 2012 – 2014

źródło: dane własne PCPR

W 2014r. 5 osób otrzymało pomoc pieniężną na usamodzielnienie w tym 4 osoby opuszczające rodziny zastępcze, 1 osoba opuszczająca placówkę opiekuńczo-wychowawczą. Środki przeznaczone zostały na poprawienie warunków mieszkaniowych usamodzielnianych wychowanków.

Wykres 4. Struktura świadczeń z tytułu usamodzielnienia wg liczby osób w latach 2012 - 2014

Jak wynika z wykresu w 2014 roku więcej osób skorzystało z form wsparcia dla usamodzielnianych wychowanków.

Tabela 14. Poziom kształcenia usamodzielnianych wychowanków z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych w latach 2013-2014

Lp.	Poziom kształcenia	Liczba wychowanków stan na 31.12.2013		Liczba wychowanków stan na 31.12.2014	
		z rodzin zastępczych	z placówki opiekuńczo - wychowawczej	z rodzin zastępczych	z placówki opiekuńczo - wychowawczej
1	Wyższe	6	0	8	0
2	Policealne	12	2	7	0
3	Średnie	3	3	14	5
4	Zasadnicze zawodowe	4	6	2	7
5	Ogółem	25	11	31	13

źródło: dane własne PCPR

Analizując sytuację usamodzielnianych wychowanków można stwierdzić, że wychowankowie rodzin zastępczych osiągają zdecydowanie lepszy poziom wykształcenia aniżeli wychowankowie z placówek opiekuńczo-wychowawczych. Młodzież wywodząca się

z rodzin zastępczych w zdecydowanej większości kończy edukację na poziomie szkoły policealnej lub średniej, podczas gdy proces edukacji wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych zamyka się na etapie szkoły zawodowej. W latach 2013 - 2014 ani jedna osoba z placówki nie podjęła nauki na poziomie szkoły wyższej.

Znacznym problemem dla osób usamodzielnianych, opuszczających pieczę zastępczą, jest trudność w pozyskaniu mieszkania i tym samym stworzenia sobie odpowiednich warunków mieszkaniowych. Usamodzielniający się wychowankowie, którzy rozpoczęli proces usamodzielnienia przed wejściem w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, otrzymywali pomoc finansową na uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych poprzez pokrycie kosztów wynajmu pokoju, na czas kontynuowania nauki. Obecnie taka forma pomocy nie przysługuje. Wychowankowie nie są w stanie samodzielnie utrzymać wynajmowanego mieszkania. Dlatego znacznym wsparciem byłoby umożliwienie im pobytu w mieszkaniu chronionym, przynajmniej na czas nauki i uzyskania kwalifikacji zawodowych pozwalających na podjęcie zatrudnienia i całkowitego usamodzielnienia się. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie dysponuje jednym mieszkaniem chronionym. Mieszkanie przeznaczone jest dla trzech wychowanków. W latach 2012 - 2014 z zamieszkania w mieszkaniu chronionym skorzystało 6 pełnoletnich usamodzielnionych wychowanków, z czego pięć osób z placówki opiekuńczo - wychowawczej, jedna osoba z rodziny zastępczej niezawodowej. Pobyt w mieszkaniach chronionych trwa dwa lata. Wychowankowie mogą także starać się o przydział mieszkania z zasobów komunalnych miasta lub gminy. Wnioski wychowankowie składają zgodnie z miejscem swojego przebywania lub ostatniego zameldowania przed umieszczeniem w pieczy zastępczej.

3. Realizacja Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Wodzisławskim na lata 2016-2018

3.1 Założenia Programu

Poniższy Program jest kontynuacją Programu obejmującego lata 2012-2015. Strategicznym celem Programu jest dalsze budowanie zintegrowanego systemu pieczy zastępczej na terenie Powiatu Wodzisławskiego. W jego efekcie dziecko pozbawione opieki rodziców naturalnych będzie mogło otrzymać pomoc i zintegrowane wsparcie. Szczególną rolę będzie pełnić współpraca ze środowiskiem lokalnym, w którym gmina organizuje pracę z rodziną naturalną dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej.

Najistotniejszym elementem Programu jest obszar doskonalenia systemu opieki nad dzieckiem przebywającym poza środowiskiem naturalnym. Obejmuje on promocję idei rodzicielstwa zastępczego, poszukiwanie i szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze, jak również pomoc usamodzielniającym się wychowankom tych rodzin. Pomoc ta dotyczy również wychowanków opuszczających określone typy placówek opiekuńczo - wychowawczych. W tym zakresie pomoc obejmuje tworzenie miejsc pobytu dla osób opuszczających pieczę zastępczą oraz realizację indywidualnego programu usamodzielnienia, w tym pomoc w zdobyciu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz w kontynuowaniu nauki. Istotnym elementem Programu jest podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie pomocy dziecku i rodzinie, poprzez podnoszenie kwalifikacji kadr jednostek pomocy społecznej.

3.2 Cel strategiczny programu, cele szczegółowe, zadania, realizatorzy, wskaźniki i planowany termin realizacji

Celem strategicznym Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2016 -2018 jest **zbudowanie zintegrowanego systemu pieczy zastępczej.**

Cele szczegółowe umożliwiające osiągnięcie celu strategicznego to:

- 1. Doskonalenie systemu opieki nad dzieckiem przebywającym poza środowiskiem naturalnym.**
- 2. Wsparcie procesu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej.**
- 3. Podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie pomocy dziecku i rodzinie.**

Tabela 15. Cele szczegółowe, zadania, realizatorzy, wskaźniki i planowany termin realizacji Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2016-2018

Cel szczegółowy			
1. Doskonalenie systemu opieki nad dzieckiem przebywającym poza środowiskiem naturalnym			
Zadania	Realizatorzy i partnerzy	Wskaźniki	Planowany termin realizacji
1.1 Prowadzenie szerokiej akcji informacyjno-edukacyjnej na rzecz rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim, Starostwo, ośrodki pomocy społecznej, lokalne media, organizacje pozarządowe, Kościoły i związki wyznaniowe	Liczba konferencji, kampanii, akcji i inicjatyw społecznych, informacji w lokalnych mediach	Na bieżąco
1.2 Pozyskiwanie i szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim	Liczba szkoleń, liczba osób przeszkolonych	Na bieżąco
1.3 Wspieranie rodzin zastępczych w prawidłowym funkcjonowaniu	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie Wodzisławiu Śląskim, ośrodki pomocy społecznej, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, szkoły, przedszkola	Liczba szkoleń/warsztatów dla rodzin zastępczych, liczba osób biorących udział w szkoleniach/ warsztatach, liczba udzielonych porad, liczba osób korzystających ze specjalistycznego wsparcia	Na bieżąco
1.4 Tworzenie grup wsparcia dla rodzin zastępczych	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim	Liczba grup wsparcia, liczba osób biorących udział w grupie wsparcia	Na bieżąco

1.5 Tworzenie niezawodowych i zawodowych rodzin zastępczych	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim	Liczba utworzonych niezawodowych i zawodowych rodzin zastępczych	Na bieżąco
1.6 Rozwijanie innych form czasowej opieki na dzieckiem – rodzinne domy dziecka i rodziny pomocowe	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim	Liczba utworzonych rodzinnych domów dziecka, liczba rodzin pomocowych	Na bieżąco
Cel szczegółowy			
2. Wsparcie procesu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej.			
2.1 Tworzenie programów usamodzielnienia oraz nadzór nad ich realizacją	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim	Ilość indywidualnych programów usamodzielnienia	Na bieżąco
2.2 Wsparcie finansowe i rzeczowe	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim, ośrodki pomocy społecznej	Liczba osób korzystających z pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, pomocy pieniężnej na usamodzielnienie, pomocy na zagospodarowanie, liczba przyznanych świadczeń	Na bieżąco
2.3 Pomoc w zakresie uzyskania odpowiednich warunków mieszkaniowych	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim, ośrodki pomocy społecznej	Liczba osób korzystających z mieszkań chronionych	Na bieżąco
2.4 Zapewnienie poradnictwa prawnego, psychologicznego i pedagogicznego	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim, ośrodki pomocy społecznej	Liczba osób korzystających z poradnictwa prawnego, psychologicznego i pedagogicznego, liczba udzielonych porad	Na bieżąco
2.5 Angażowanie wychowanków do udziału w projektach w celu poprawy sytuacji życiowej i funkcjonowania w środowisku	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim, ośrodki pomocy społecznej	Liczba osób biorących udział w projektach	Na bieżąco

Cel szczegółowy

3. Podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie pomocy dziecku i rodzinie

3.1 Doskonalenie zawodowe kadry zajmującej się działaniami z zakresu pieczy zastępczej	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim, ośrodki pomocy społecznej, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Katowicach, uczelnie wyższe, Starostwo Powiatowe, Urząd Marszałkowski, Urząd Wojewódzki, organizacje pozarządowe	Liczba szkoleń/warsztatów, liczba konferencji, liczba uczestników szkoleń/warsztatów/konferencji	Na bieżąco
3.2 Współpraca z organizacjami pozarządowymi na rzecz pieczy zastępczej	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim, ośrodki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe	Liczba inicjatyw na rzecz pieczy zastępczej	Na bieżąco
3.3 Współpraca z ośrodkami pomocy społecznej, asystentami rodziny, placówkami oświatowymi, sądami, placówkami zdrowotnymi	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim, ośrodki pomocy społecznej, asystenci rodzin	Liczba osób uczestniczących w zespołach ds. oceny sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinnej pieczy zastępczej	Na bieżąco

5. Limit rodzin na lata 2016-2018

Limit nowych rodzin zastępczych zawodowych ustalony został biorąc pod uwagę możliwości finansowe powiatu i szacowanych wniosków rodzin zastępczych niezawodowych:

- 2016 rok – do 4 rodzin zawodowych i rodzinnych domów dziecka,
- 2017 rok – do 4 rodzin zawodowych i rodzinnych domów dziecka,
- 2018 rok – do 4 rodzin zawodowych i rodzinnych domów dziecka.

Utworzenie rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka zależne jest od wielu czynników takich jak: pozyskanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej i rodzinnego domu dziecka, przeszkolenia kandydatów na rodziców zastępczych czy też posiadanie odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz spełnienia wymogów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

6. Adresaci programu

Adresatami Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2016-2018 są dzieci przebywające w pieczy zastępczej, rodziny zastępcze i osoby prowadzące rodzinne domy dziecka, rodzice biologiczni dzieci umieszczonych w pieczy, usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej, kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz kandydaci do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo – wychowawczej typu rodzinnego, rodziny pomocowe sprawujące czasową opiekę nad dzieckiem pozbawionym opieki rodziców, ośrodki pomocy społecznej i instytucje współpracujące z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim.

7. Realizatorzy Programu

Koordynatorem Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2016-2018 będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim, które przy jego realizacji współpracować będzie m.in. z następującymi podmiotami: Starostwem Powiatowym w Wodzisławiu Śląskim, rodzinami zastępczymi, rodzinami pomocowymi, placówkami opiekuńczo – wychowawczymi, ośrodkami pomocy społecznej, szkołami i przedszkolami, sędziami i kuratorami Wydziału Rodzinnego Sądu Rejonowego,

organizacjami pozarządowymi, kościołami i związkami wyznaniowymi oraz innymi podmiotami działającymi w obszarze pomocy dziecku i rodzinie.

8. Ewaluacja

Ewaluacja Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Wodzisławskim na lata 2016-2018 będzie przebiegała w oparciu o analizę i interpretację zebranych danych własnych oraz danych pozyskanych od współpracujących instytucji pomocowych.

Pozyskane dane umożliwią ocenę wartości programu oraz pomogą w dalszym jego planowaniu, realizacji i rozwoju działań. Analiza zebranych danych pozwoli na sprawdzenie skuteczności i efektywności przyjętych założeń.

Program stanowi dokument otwarty i zmienny. Wobec tego, można go modyfikować wraz ze zmieniającymi się potrzebami, przepisami prawnymi oraz środkami finansowymi.

Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim będzie przedkładał Radzie Powiatu Wodzisławskiego roczne sprawozdanie z realizacji Programu, które będzie stanowiło integralną część corocznego sprawozdania z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim.

9. Źródła finansowania

Źródłami finansowania zadań określonych w Powiatowym Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2016-2018 będą:

- budżet Powiatu Wodzisławskiego,
- budżety samorządów gminnych zobowiązanych do współfinansowania pobytu dzieci w pieczy zastępczej,
- budżet państwa na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej oraz z programy celowe MRPiPS,
- budżety innych powiatów zobowiązanych do zwrotu wydatków za dzieci umieszczone w pieczy zastępczej na terenie powiatu,
- konkursy organizowanych przez MRPiPS,
- odpłatność rodziców biologicznych,
- środki unijne.

Podsumowanie

Przepisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wyznaczają dwa zasadnicze obszary działania: w pierwszym kładzie się nacisk na utrzymanie dzieci w ich naturalnym środowisku, natomiast w drugim – na sprawne zapewnienie funkcjonującego systemu pieczy zastępczej w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.

Działania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim od wielu lat koncentrują się na rozwoju efektywnej wychowawczo opieki zastępczej, ponieważ rodzinne warunki niewątpliwie stanowią środowisko bardziej przyjazne dziecku niż placówki opiekuńczo-wychowawcze. Rodziny zastępcze we właściwy sposób zapewniają zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, tj. potrzeby miłości, poczucia bezpieczeństwa, akceptacji, uznania. Ponadto wychowanie w warunkach rodzinnych daje dzieciom pozbawionym opieki przez rodzinę naturalną, możliwość wszechstronnego przygotowania się do samodzielnego i odpowiedzialnego życia.

W celu rozwoju pieczy zastępczej należy podejmować działania zwiększające liczbę rodzin zastępczych zawodowych, w tym pełniących funkcję pogotowia rodzinnego oraz rodzin zawodowych specjalistycznych. Ważne także jest rozwijanie innych form czasowej opieki nad dzieckiem, w tym rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych. Duży nacisk należy położyć na doskonalenie systemu szkoleń i kursów przygotowawczych dla kandydatów na rodziny zastępcze jak i doskonalenie systemu pomocy specjalistycznej: pedagogicznej i psychologicznej udzielanej już istniejącym rodzinom zastępczym. Szczególną uwagę należy zwrócić na przeciwdziałanie problemom wychowawczym w rodzinach zastępczych spokrewnionych, trudności z codzienną nauką oraz problemy wymagające specjalistycznego poradnictwa psychologicznego, psychiatrycznego, a także z zakresu uzależnień.

Stosowanie indywidualnego podejścia do rodzin zastępczych oraz intensyfikacja pracy z rodziną i zaoferowanie elastycznych form wsparcia w zależności od indywidualnych potrzeb stanowi jedną z ważniejszych rekomendacji dla zbudowania zintegrowanego systemu pieczy zastępczej na terenie Powiatu Wodzisławskiego.

Wykaz tabel

Tabela 1. Liczba ludności z podziałem na płeć w gminach powiatu wodzisławskiego w 2014r.

Tabela 2. Struktura wiekowa ludności powiatu w latach 2012-2014

Tabela 3. Struktura wiekowa ludności poszczególnych gmin powiatu w 2014r.

Tabela 4. Rodziny i przebywające w nich osoby, objęte pomocą społeczną w gminach powiatu w roku 2014

Tabela 5. Świadczenia rodzinne przyznane w gminach powiatu w roku 2014

Tabela 6. Świadczenia alimentacyjne przyznane w gminach powiatu w roku 2014

Tabela 7. Formy pracy z rodziną prowadzone na terenie gmin powiatu w roku 2014

Tabela 8. Siedziba i liczba asystentów rodziny w gminach Powiatu Wodzisławskiego w roku 2014

Tabela 9. Rodzaje i liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie Powiatu Wodzisławskiego w latach 2012 – 2014

Tabela 10. Liczba dzieci umieszczonych w poszczególnych rodzajach rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie Powiatu Wodzisławskiego w latach 2012-2014

Tabela 11. Liczba wychowanków umieszczonych w placówkach specjalistycznych w latach 2012-2014

Tabela 12. Wydatki poniesione przez Powiat w związku z usamodzielnieniem wychowanków z rodzin zastępczych - 2014r.

Tabela 13. Wydatki poniesione w związku z usamodzielnieniem wychowanków z placówek opiekuńczo - wychowawczych oraz ośrodków zgodnie z ustawą o pomocy społecznej - 2014r.

Tabela 14. Poziom kształcenia usamodzielnianych wychowanków z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych w latach 2013-2014

Tabela 15. Cele szczegółowe, zadania, realizatorzy, wskaźniki i planowany termin realizacji Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2016-2018

Wykaz wykresów

Wykres 1. Najczęstsze powody przyznania pomocy społecznej w powiecie wodzisławskim w roku 2014

Wykres 2. Liczba usamodzielnianych wychowanków korzystających z pomocy na kontynuowanie nauki w latach 2012 - 2014

Wykres 3. Liczba usamodzielnianych wychowanków korzystających z pomocy na zagospodarowanie w latach 2012 – 2014

Wykres 4. Struktura świadczeń z tytułu usamodzielnienia wg liczby osób w latach 2012 – 2014

Wykaz rysunków

Rysunek 1. Formy pieczy zastępczej na terenie Powiatu Wodzisławskiego

Rysunek 2. Formy pomocy i wsparcia rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oferowanych przez PCPR w Wodzisławiu Śląskim